

CREU CASAS I SICART
SEMBLANÇA BIOGRÀFICA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SECCIÓ DE CIÈNCIES BIOLÒGIQUES
BARCELONA, 2020

Creu Casas i Sicart

Semblança biogràfica

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES, LXXVII

Creu Casas i Sicart
Semblança biogràfica

Conferència pronunciada davant el Ple per
JAUME TERRADAS I SERRA
el dia 16 de maig de 2019

BARCELONA
2020

Terradas, Jaume, autor

Creu Casas i Sicart : semblança biogràfica. — Primera edició. — (Semblances biogràfiques ; 77)

A la coberta: Institut d'Estudis Catalans, Secció de Ciències Biològiques

ISBN 9788499655161

I. Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències Biològiques II. Títol

III. Col·lecció: Semblances biogràfiques ; 77

1. Casas, Creu, 1913-2007 2. Casas, Creu, 1913-2007 — Bibliografia

3. Farmacèutiques — Catalunya — Biografia 4. Briòlogues — Catalunya — Biografia
929Casas, Creu

012Casas, Creu

© Jaume Terradas i Serra

© 2020, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: febrer de 2020

Elaboració: Gabinet de la Presidència de l'IEC

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

Compost per la Unitat de Producció del Servei Editorial de l'IEC

Imprès a Service Point FMI, SA

ISBN: 978-84-9965-516-1

Dipòsit Legal: B 4481-2020

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

Creu Casas i Sicart fou una personalitat destacada de la ciència del nostre país que ens ha deixat un notable llegat. Miraré de fer un breu recorregut per la seva trajectòria i d'assenyalar alguns punts tant sobre la seva personalitat com sobre la seva obra. He de dir, abans de començar, que hi ha una excel·lent biografia d'ella feta per Xavier Duran i publicada per la Fundació Catalana per a la Recerca el 2004. Aquesta semblança es basa, per a moltes dades concretes, en la biografia de Duran i en l'«In memoriam» que Josep Vigo va escriure per als *Anales del Jardín Botánico de Madrid* (vol. 64, juliol-desembre 2007) amb motiu de la mort de Casas, i inclou alguns fets i impressions que deriven del meu coneixement de Creu Casas i de les moltes aportacions que m'ha fet Montserrat Brugués, deixeble, col·laboradora i continuadora de la seva obra.

UNA FORMACIÓ SÒLIDA

Creu Casas va néixer el 26 d'abril de 1913 al barri de la Clota, a la Vall d'Horta, que llavors ja s'havia incorporat a Barcelona. El seu avi patern, Filibert Casas, fou traginer i el seu pare, que també es deia Filibert Casas, jardiner, primer en empreses i després en cases particulars. Aquest fou un fet important en el desenvolupament de la vocació naturalista de Creu Casas que, des de molt aviat, entrà en contacte amb la natura i aprengué a distingir plantes i a observar-ne les característiques. Quan el seu pare començà a treballar per Rafael Patxot i Jubert, i la família Casas anà a viure a un annex de la casa de Patxot, al passeig de la Bonanova, no sols l'afecció de Creu Casas per les plantes es va veure estimulada sinó que

se li van obrir, sense que ella encara en fos conscient, possibilitats que haurien estat fora de l'abast d'una família tan modesta com la seva. Patxot, un home molt ric però de tarannà senzill i molt interessat per la ciència, fins al punt d'haver fet diversos treballs d'observació meteorològica i astronòmica, i que tenia un gran sentit de respecte per la natura (refusava l'ús de plaguicides i adobs industrials i imposava molta cura en el tema de les deixalles a casa seva, i parlem del primer terç del segle xx!), fou a més un dels més grans mecenes culturals catalans. Va crear diverses fundacions, una de les quals, la Fundació Maria Patxot i Rabell, estava dedicada a atorgar borses d'estudi a noies catalanes amb capacitat intel·lectual però sense mitjans econòmics.

Fou gràcies a aquestes afortunades circumstàncies que Creu Casas va poder estudiar: primer al col·legi que tenien els concepcionistes a la Bonanova, on anaven nenes de l'alta burgesia; després a l'Institut Tècnic Eulàlia, un centre amb mètodes pedagògics avançats, per fer el batxillerat, i finalment a la Universitat de Barcelona, amb l'ajut econòmic de Patxot, sense el qual la seva família no s'ho hauria pogut ni plantejar. La seva decisió fou estudiar farmàcia, per tenir una professió amb la qual es pogués guanyar la vida i perquè era una carrera en la qual la botànica tenia un paper rellevant. Va començar la carrera el 1931, any de la proclamació de la República, i, simultàniament, es va inscriure en els estudis d'infermeria de l'Escola de Santa Madrona, que duraven dos anys i que també va completar, tot i que mai exercí la professió. Els estius de 1933 i 1934 els passà a Ocata, donant classes de repàs i ocupant-se dels sis fills de la família Xicoy-Bassegoda, un dels quals era Joaquim Xicoy, que després esdevindria un destacat polític d'Unió Democràtica de Catalunya i president del Parlament. L'estiu de 1935 va fer funcions semblants a Cala Millor, Mallorca, a casa dels Raventós-Blanch, una altra gran família burgesa, i això li permeté conèixer plantes endèmiques mallorquines, a més de temes relacionats amb el cultiu de la vinya i altres.

Pel Tècnic Eulàlia, mentre hi estudiava Creu Casas, hi van desfilat algunes importants personalitats de la cultura catalana, entre elles el doctor Pius Font i Quer, el més destacat botànic que havia donat el país. Creu Casas l'admirava molt: era un home conegut en certs cercles per les seves tasques de divulgació i el pare d'ella n'hi havia parlat com d'un veritable savi. Font, que es va incorporar a la nova Universitat Autònoma de Barcelona quan es va constituir l'any 1933, va esdevenir el mestre més important per a Creu Casas, que sovint ens recordava amb admiració les classes, que ella trobava tan profitoses, que els feia Font, amb l'ajut dels dibuixos a la pissarra d'Eugeni Sierra i Ràfols, un adolescent de catorze anys que va arribar a ser després (quan el 1950 marxà a Xile i participà en projectes internacionals en els quals també hi havia científics d'universitats californianes) un dels millors il·lustradors naturalistes del món. Diguem de passada que, cinquanta anys més tard, Casas va promoure el nomenament de Sierra com a doctor *honoris causa* per la

Universitat Autònoma de Barcelona, el maig de 1982, quan aquest ja havia tornat a Catalunya (va treballar uns anys a l'Institut Botànic de Barcelona, en un període en què aquest centre estava dirigit per Oriol de Bolòs). Crec que aquest fet prova com el record que tenia Casas d'aquells cursos de Font i Quer li era estimat.

Font i Quer, que va arribar a ser president de la Institució Catalana d'Història Natural (ICHN) entre el 1931 i el 1934 i de l'Institut d'Estudis Catalans el 1958, feia unes classes eminentment pràctiques, mitjançant l'observació anatómico-morfològica (cada dia, un parell d'espècies). Era un home afable i també un científic rigorós, així com un excel·lent escriptor i l'autor d'una obra lexicogràfica rellevant tant en català com en castellà (el seu *Diccionario de botánica* encara és una obra de referència), a més d'estar molt ben connectat amb els més destacats botànics internacionals, entre els quals tingué una considerable projecció. Va voler reforçar el panorama botànic català, més aviat migrat, i va fer contractar Werner Rothmaler i Rolf Singer, dos botànics alemanys que van ajudar a millorar el nivell d'aquesta ciència a casa nostra.

UNS ANYS DIFÍCILS

Però el 1936, quan Casas acabava la carrera, esclatà la Guerra Civil. Font, que era tinent coronel de farmàcia i que el 18 de juliol era d'excursió amb estudiants a les serres de Gúdar i Javalambre, a Terol (una sortida a la qual Casas no anà per una malaltia), va romandre un mes indecís sobre el que convenia fer per no posar en risc els alumnes i, finalment, va optar per tornar a casa deixant les plantes recol·lectades a Orihuela del Tremedal. Com a conseqüència d'aquesta decisió, després de la guerra fou jutjat i acusat de desertió i auxili a la rebel·lió militar. Segurament degut a les pressions que van arribar d'institucions científiques internacionals, no el van afusellar i «només» fou condemnat a vuit anys de presó i a la pèrdua dels seus càrrecs. L'alliberaren el 1942, però ja no va poder tornar a exercir càrrecs públics. Això no li impedí de continuar amb el seu indubtable mestratge sobre els botànics catalans, entre ells Creu Casas.

Durant la guerra, Creu Casas treballà com a estudiant en pràctiques a la Farmàcia Boada (avui, Farmàcia Bonanova). El propietari, Lluís Boada, detingut per un comitè revolucionari, sembla que fou assassinat i mai més se'n va saber res. La seva dona, embarassada, quan després va recuperar l'establiment del qual havia estat desposseïda i un cop que Casas va obtenir el títol, li va demanar que fes de farmacèutica regent. Casas acceptà, però en acabar la guerra els exàmens fets al setembre de 1936 foren anul·lats i es trobà altre cop sense títol.

També durant la guerra, els Patxot s'havien refugiat inicialment en una propietat que tenien al Montseny, la Masia Mariona de Mosqueroles, avui gestiona-

da per la Diputació de Barcelona. La situació era molt perillosa per a Patxot, un burgès catòlic, que, gràcies a un arrest fingit organitzat pel conseller Ventura Gassol, va poder fugir a Suïssa. La Masia Mariona fou saquejada, però la Generalitat protegí la casa de la Bonanova i els Casas van seguir vivint a l'annex, mentre la casa principal fou ocupada un temps per comandants d'aviació traslladats, amb el Govern republicà, a Barcelona. Acabada la guerra, la casa fou registrada i els llibres que semblaven més valuosos de la rica biblioteca de Patxot foren robats i venuts a antiquaris, encara que una part es va poder recuperar.

Mentre durava la guerra, Casas seguí en contacte amb Font i Quer, que havia fundat l'Institut Botànic de Barcelona el 1935 i que mirava de protegir com podia l'herbari, la biblioteca i les col·leccions de la família de botànics Salvador i del germà de la doctrina cristiana Sennen, professor de La Salle Bonanova. Sennen havia fugit malalt i aviat va morir a Marsella. És curiós que, al mateix temps, Josep Cuatrecasas, deu anys més gran que Casas però també deixeble de Font i Quer, maldeva per salvar el material botànic sobre els tròpics del Real Jardín Botánico de Madrid, sobretot el que quedava d'expedicions històriques i les làmines de plantes tropicals de José Celestino Mutis, que s'evacuaren amb els fons de pintura del Prado.

UNA LENTA REPRESA

Quan, amb la victòria franquista, Font fou empresonat, alguns dels seus antics alumnes, entre ells Creu Casas, l'anaven a veure, així que el grup mantingué una certa cohesió. Un cop Font ja va ser fora de la presó, començà a organitzar reunions (que llavors eren clandestines) i sortides de camp, a les quals anaren Casas, Pere Montserrat, Oriol de Bolòs, Ramon Margalef, l'aquarellista Suzanne Davit, Guy Lapraz (un professor del Liceu Francès), Josep Vives i altres que constituïen part de la nova generació de naturalistes a Catalunya i que van començar a publicar activament entre finals dels anys quaranta i principis dels cinquanta.

La casa principal de Patxot a la Bonanova va passar a ser habitada, en una maniobra de la Generalitat per protegir-la, per la família de Ramon Crespo, membre de la Junta de la Quinta de Salut l'Aliança. Casas seguia vivint amb la família a l'annex i Crespo li va oferir la direcció de la farmàcia de la clínica. En aquella farmàcia, Casas hi va treballar vint-i-set anys. També hi treballava com a administratiu Ramon Puig i Argemí, amb qui Casas es va casar. Ramon Puig l'acompanyà molts cops en les seves sortides de camp. Una part dels treballs de Casas estan signats com a Casas de Puig, de fet, quasi tots fins cap a 1980. Després de la mort del seu marit, alguns els signà com a Casas i Sicart, i la majoria, a partir de 1980, simplement com a Casas.

Pel que fa a la universitat, quan Font i Quer fou empresonat i inhabilitat, la seva càtedra a la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona l'ocupà Taurino Mariano Losa, que abans era catedràtic a Santiago de Compostel·la. Losa, que era un home amb una bona formació, de qui Casas va servir sempre un bon record, va tenir una relació cordial amb Font, el tingué sempre en compte i també va participar en algunes activitats que ell organitzava. Casas va conèixer Losa arran d'una sortida de camp que va tenir lloc el 1947 amb motiu de la visita del gran fitosociòleg Josias Braun-Blanquet. En aquella època, Casas només tenia ocupats els matins a l'Aliança i disposava de les tardes. Losa la va convidar a col·laborar en alguns treballs botànics, oferta que va engrescar Casas. D'entrada, Losa li va demanar que classifiqués un munt de plecs de gramínies d'Andorra, cosa que ella va acceptar amb més resignació que entusiasme, però al cap d'un temps Losa li va plantejar la possibilitat de presentar-se a una plaça interina d'adjunt de fanerogàmia per a quatre anys (renovable quatre més si s'havia fet el doctorat). Casas va haver de passar abans l'examen de grau que tenia pendent i després l'oposició, i va mantenir la feina a mitja jornada a l'Aliança alhora que s'ocupava essencialment de les classes pràctiques i de les sortides de camp amb els alumnes, a més d'alguna substitució a les classes de Losa si calia. El cas és que d'aquesta manera va esdevenir la primera dona professora de la Facultat de Farmàcia, i així ho recorda des de fa ben poc una placa a la biblioteca d'aquesta facultat, a la qual s'ha donat el nom de Biblioteca Creu Casas i Sicart.

Per fer les classes pràctiques, així com disposava de material sense problemes amb relació a la fanerogàmia, pel que feia a la criptogàmia no tenia ni material ni llibres, excepte en el cas dels fongs, que era el camp de treball preferent de Losa. Fou Ramon Margalef, sis anys més jove que ella però ja llavors activíssim, qui li va ensenyar on podia trobar algues d'aigua dolça i marina i com determinar-les. Casas va conservar sempre una gran estimació per Margalef. Tingué gran admiració per Oriol de Bolòs, que era onze anys més jove que ella i ja havia enllestit, amb l'assessorament de Font, la seva tesi sobre la vegetació del Montseny seguint la metodologia fitosociològica de la SIGMA (Station Internationale de Géobotanique Méditerranéenne et Alpine), és a dir, la ideada per Braun-Blanquet. I va tractar molt, com més endavant comentaré, Pere Montserrat, que col·laborava amb Losa en treballs de camp a Andorra i a Castella.

PRIMERS PASSOS EN RECERCA

Casas va pensar que seria interessant completar el coneixement de la flora del Montseny que havia fet Bolòs amb l'estudi dels briòfits, un grup al qual recentment a Catalunya només havia dedicat alguna atenció Prudenci Seró, que va ser

catedràtic d'institut a Tarragona, destituït al final de la guerra, i que després s'en-carregà durant deu anys de la càtedra d'anatomia i fisiologia dels vegetals de la Universitat de Barcelona fins que la plaça fou finalment assignada a Arturo Caba-llero. També Josep Vives, un entusiasta jove naturalista nascut a Callús, mostrà in-terès pels briòfits. Font els recomanà que parlessin amb Seró. Així van tenir accés a cinc o sis llibres de determinació i a la *Revue Bryologique*, que es rebia a l'Institut Botànic de Barcelona. Era ben poc per començar, sobretot perquè les citacions re-latives als Països Catalans eren escasses i antigues. La mateixa Casas va fer-ne un recull el 1985. Els detalls d'aquests precedents es poden trobar a la biografia feta per Xavier Duran, així que no em cal repetir-los.

El predecessor més important de Casas en l'estudi dels briòfits a casa nostra fou Antonio Casares Gil, que va ocupar durant quinze anys la càtedra d'anàlisi química de la Facultat de Farmàcia, entre 1890 i 1905, abans de marxar a Madrid, i que, el 1915, va publicar la primera recopilació de les muscínies conegudes de la península Ibèrica. Hi hagué alguns altres estudiosos que determinaren briòfits, no sols a Catalunya. De fet, potser s'havien estudiat més a les Illes (sobretot per Joan Joaquim Rodríguez Femenias i Herman Knoche). Al País Valencià també s'havia fet alguna cosa, però, en conjunt, als Països Catalans, llevat de les Balears, el que hi havia eren dades disperses i després de Casares no s'havia tornat a fer-ne una cata-logació.

Una influència directa molt important en els nous briòlegs Casas i Vives, i sobretot en la primera, la va tenir un matrimoni francès, Pierre i Valia Allorge, que van anar estudiant la brioflora peninsular a partir de 1927. Al Montseny hi van citar setanta-sis espècies. Van seguir treballant tots dos per Espanya fins a la mort de Pierre el 1941 i després ella va continuar sola. Madame Allorge, així s'hi referia Creu Casas, va ser una persona decisiva per a ella, com veurem a continu-ació.

Casas va llegir a Madrid la seva tesi el 1951: «Musgos y hepáticas del macizo del Montseny». La tesi es publicà el 1958 i en ella Casas donava una llista de 366 molses i 102 hepàtiques que s'havien trobat a Catalunya. Antoni de Bolòs, director llavors de l'Institut Botànic de Barcelona, va convidar Madame Allorge, el 1952, a fer un curs sobre briòfits amb exploracions de camp a la vall de Núria, a la Garrotxa i a les muntanyes de Prades. Aquest curs va ser una iniciativa avançada als que després Casas va fer de manera periòdica. Casas assistí al curs de Valia Allorge, va iniciar amb ella una gran amistat i col·laboració i va començar a publicar activament, a viatjar a París i a participar en campanyes amb ella. La considerava com una mestra.

CREU CASAS I EL TREBALL DE CAMP

Losa va marxar el 1963 a la Universitat de Navarra i Casas va fer d'encarregada de càtedra fins a les oposicions que es van fer l'any següent. Casas i Vives van optar a la càtedra però aquesta ja va sortir amb una denominació que afavoria un altre candidat, Salvador Rivas Martínez, un botànic brillant molt jove (vint-i-nou anys) que a més era fill de Salvador Rivas Goday, catedràtic de botànica de la Facultat de Farmàcia a Madrid. Rivas va guanyar i Casas va seguir treballant. Anava molt als Pirineus en campanyes que organitzava Rivas. El fet de tenir la tesi li va permetre renovar la seva situació com a adjunta interina. De fet, per manca de normativa, aquesta figura d'adjunt interí va acabar passant a professor ajudant i, en total, Casas estigué divuit anys en aquesta situació d'interinitat. Finalment, el 1967, es creà la figura de professor agregat numerari i es convocaren les oposicions, a les quals inicialment només podien optar els antics adjunts. Casas era l'única persona en tot l'Estat que complia les condicions per a la plaça d'agregat i va obtenir la d'agregat de fitogeografia a la càtedra de botànica, que ocupava Oriol de Bolòs, de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona.

Creu Casas i Ramon Puig havien tingut una filla, Roser, que va estudiar ciències biològiques. La Roser i jo anàvem al mateix curs, érem de la vuitena promoció de biòlegs. Amb altres companys, vam estar alguns cops a casa de la Roser i vam conèixer els seus pares. Quan Creu Casas va arribar com a professora agregada a biologia el 1967, jo començava la meua tesi sobre clima i economia hídrica en comunitats vegetals dels Monegres, dirigida per Oriol de Bolòs. He de dir que jo hauria volgut fer-la amb Margalef, però el 1966 Margalef era director de l'Institut d'Investigacions Pesqueres i estava molt enfeinat. Per això vaig acceptar la proposta de Bolòs, que veié bé que escollís un tema d'ecologia vegetal. Mesos després, Margalef va guanyar la primera càtedra d'ecologia a Espanya, precisament la de la Universitat de Barcelona. A botànica vaig fer el meu primer treball científic amb Josep Vigo, a qui coneixia perquè fou professor meu a sisè de batxillerat, al Liceu Francès.

Quan Casas arribà al Departament de Botànica de la Facultat de Ciències, a l'edifici central de la Universitat de Barcelona, com que ja ens coneixíem i a ella li interessava estudiar la flora briofítica dels Monegres, vam organitzar nombroses sortides, en les quals solia venir el seu marit i algú més que s'hi afegia, això al llarg d'alguns anys. El gener de 1971, vaig ser contractat com a adjunt interí de botànica per la nova Universitat Autònoma; hi havia dues professores ajudants, Montserrat Brugués i Rosa Maria Cros, acabades de llicenciar, i un catedràtic interí, el doctor Juan Antonio Seoane Camba, que es dedicava a estudiar algues. Vam treballar en un pavelló construït a l'interior del recinte de l'Hospital de Sant Pau.

Però aquesta situació només va durar fins a final de curs: la càtedra va sortir a concurs i la guanyà Creu Casas. Tot seguit, Seoane va guanyar la càtedra de farmàcia de la qual Rivas havia marxat per anar a Madrid el 1969 i que havia estat un temps encarregada a un fill de Losa. Amb l'arribada de Casas a l'Autònoma, ja al campus de Bellaterra, es va formar l'equip Casas-Brugués-Cros, que va liderar la briologia ibèrica una colla d'anys, mentre jo em feia càrrec de l'ecologia a l'Autònoma dins el Departament dirigit per Casas. Per aquest motiu, vaig anar a moltes sortides de camp, encara als Monegres (durant la meva tesi, llegida el 1973, i també després), al cap de Gata, a Jaca —Casas determinava el material briològic recol·lectat per Pere Montserrat per a l'herbari de l'Instituto de Estudios Pirenaicos, on ell va treballar fins a la seva mort, el 2017, quasi centenari—, a la serra de Terol, als Picos de Europa, a Astúries... Vaig veure de primera mà com Casas estimava el treball de camp i que el seu entusiasme era contagiós. Vaig conèixer, doncs, molt bé Casas com a científica i com a persona. Era incansable al camp, tot i que quan jo vaig llegir la tesi ella ja tenia seixanta anys, i tenia un molt gran coneixement de les plantes, no sols dels briòfits sinó també de les fanerògames. Li agradava sempre conduir el seu auto i recordo un cop, als Monegres, que el va aturar a la vorera, després d'un revolt, i va dir: «Aquella umbel·lífera, colliu-la, *sisplau*, és l'*Orlaya*», i els altres vam baixar de l'auto sense saber de què ens parlava fins que li vam portar i ella va dir satisfeta que, en efecte, era l'*Orlaya*, i que era el primer cop que la veia! Se n'havia de saber molt per veure una planta per primer cop i encertar-la mentre conduïa fent un revolt, encara que no anés de pressa. Tenia les claus de determinació al cap i sempre deia que era per la manera com Font i Quer els feia estudiar les plantes, cosa que devia ser certa, però també és que ella tenia una memòria prodigiosa i coneixia a fons la flora de Joan Cadevall. De vegades, al laboratori, ens parlava de quan vam recollir una determinada planta interessant i repetia de memòria per quin camí havíem passat, on ens havíem desviat, etc., cosa que als acompanyants més joves ens deixava ben parats perquè cap de nosaltres hauria pogut reconstruir aquells itineraris.

Als Monegres vam trobar amb ella algunes fanerògames interessants i reconec que quasi sempre les veia ella abans que jo. Va ser el cas de la *Ferula loscosii*, una planta que ningú havia vist des de feia molt i que Braun-Blanquet i Bolòs, en el seu estudi fitosociològic sobre els Monegres, van citar erròniament, encara que amb un interrogant (ells van veure, en realitat, la *Ferula communis*). Casas es va adonar immediatament que aquella planta era alguna cosa especial, una *Ferula* o un *Elaeoselinum*. Aquesta troballa i algunes més mereixien una publicació, però ella no va voler de cap manera signar-la perquè deia que allò era la meva tesi i que ella no es dedicava a la fanerogàmia. Tanmateix, jo tampoc m'hi dedicava, a la fanerogàmia, ja que el que feia era ecofisiologia d'unes poques espècies i em sentia molt més ecòleg que botànic, però no hi hagué manera de

convèncer-la. En aquest sentit, fou sempre una persona molt generosa, i també ho era en molts aspectes de la convivència al Departament, amb mi i amb la resta de companys.

FENT ESCOLA

Abans que Creu Casas entrés a l'Autònoma com la primera catedràtica de botànica de tot l'Estat, el 1968, Salvador Rivas havia patrocinat un curset de briologia fet per ella, al qual assistiren deu professors d'arreu d'Espanya. Fins llavors, la criptogàmia era gairebé absent de l'ensenyament universitari (fora de Catalunya, del tot absent). Casas es va convertir a partir d'allò en la impulsora dels estudis de briòfits a Espanya: l'any 1969, va convocar la primera reunió de briòlegs i va posar en marxa una xarxa d'intercanvi de mostres amb la idea de fer una brioteca hispànica. Les llistes d'espècies recollectades s'anaven publicant i els herbaris creixien. Les reunions de briologia es feien cada dos anys i s'anaven desplaçant per la geografia hispana, fet que permetia fer sortides i noves recolleccions en llocs d'interès. I els anys alterns, Casas promovia els simposis de criptogàmia, on es tractaven també altres grups, com algues i líquens.

Casas va treballar amb el seu equip a l'Autònoma i col·laborà amb altres briòlegs espanyols a les Canàries, Sierra Nevada, Almeria, el sistema Central, la Manxa, etc. El 1989 es va crear la Sociedad Española de Briología, de la qual fou la primera presidenta. La col·laboració amb la briòloga portuguesa Cecília Sérgio va permetre ampliar l'àmbit de treball conjunt a tota la Península i les illes dels dos estats. La primera col·laboració amb Sérgio fou un seguit de projectes sobre zones calcàries de la península Ibèrica.

El treball realitzat per l'equip de Casas ha estat pioner i molt considerable. La biblioteca sobre briòfits de la Universitat Autònoma és molt important. L'herbari BCB (Botànica Ciències Bellaterra) és importantíssim, amb unes seixanta-cinc mil mostres. Va reunir d'entrada mostres pròpies amb l'herbari de briòfits que hi havia a la Unitat de Botànica de la Facultat de Farmàcia amb mostres antigues i moltes obtingudes per Losa mitjançant intercanvis i compra d'*exsiccates*. Seoane Camba, quan ocupà la càtedra de Botànica a la Facultat de Farmàcia el 1972, va cedir aquest herbari de Farmàcia a Casas i a l'Autònoma. Amb el temps, s'hi afegiren moltíssimes mostres recollides per l'equip de Casas o obtingudes també per intercanvis. Per tot això, l'herbari BCB és una de les col·leccions naturalistes més importants del país. Quan Brugués es jubilà (Cros ja havia deixat la Universitat abans), va ser traslladat per un acord entre la UAB i la UB al Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal (CeDocBiV), on personal especialitzat s'ocupa de mantenir les tasques d'intercanvi.

CARTOGRAFIA I FLORÍSTICA DELS BRIÒFITS

A partir de 1985, Casas —que havia passat a professora emèrita dos anys abans—, Brugués, Cros i Sérgio comencen a publicar la *Cartografia de briòfits. Península Ibèrica i les Illes Balears, Canàries, Açores i Madeira*, que consta de quatre volums, cadascun amb cinquanta mapes de distribució d'espècies, amb una edició esplèndida (tot i que potser massa costosa), en format DIN A3, a càrrec de l'Institut d'Estudis Catalans. Aquesta cartografia s'ha anat completant fins a quatre-cents cinquanta mapes després de la mort de Casas per Brugués, Cros i Sérgio, i alguns col·laboradors més per a mapes concrets, i ja s'ha publicat en format electrònic, en el web de l'Institut d'Estudis Catalans, amb nova informació però encara aprofitant-ne molta de la procedent de l'herbari BCB.

L'equip de Casas, a més del finançament de l'Institut, va obtenir una sèrie de projectes competitius d'àmbit estatal en temes taxonòmics, florístics i biogeogràfics i va participar regularment en projectes internacionals com «Checklist of European Bryophytes», «Distribution of the European and Macaronesian Mosses», «Mapping of Bryophytes of Europe» o «Glossarium Polyglottum Bryologiae».

L'herbari BCB i els treballs de cartografia de briòfits són llegats molt importants de Creu Casas, però no, ni de molt, els únics. Una feina constant va ser la producció de *checklists*, de les quals Casas va publicar el 1981 «The mosses of Spain: an annotated check-list», als *Treballs de l'Institut Botànic de Barcelona*, una de nova també de les moltes d'Espanya el 1991 a la revista *Orsis* i un seguit d'actualitzacions en altres publicacions, complementada per una d'antrocèrotes i hepàtiques el 1998 també a *Orsis*. Cecília Sérgio fou la primera autora en un treball conjunt aparegut després de morir Casas, una llista roja i una *checklist* actualitzada dels briòfits de Portugal, Espanya i Andorra que sortí a la prestigiosa revista *Lindbergia*, el 2006, que tenia un antecedent publicat el 1994 a Portugal en anglès i portuguès.

L'herbari BCB va permetre la realització el 2001 del primer volum d'una obra que rebé el Premi Crítica Serra d'Or l'any següent, *Flora dels briòfits dels Països Catalans. I. Moltes*, per Casas, Brugués i Cros, amb magnífiques il·lustracions d'Anna Barrón i Iolanda Filella i la col·laboració d'Elena Ruiz, que, després de la mort de Casas i el retir de Cros per causes familiars, es convertiria en la col·laboradora de Brugués en la continuació i l'acabament d'altres projectes. El llibre, del qual se n'han fet dues edicions i està ja totalment exhaurit, duu un pròleg de Josep Vigo. El segon volum, *Flora dels briòfits dels Països Catalans. II. Hepàtiques i antrocèrotes*, aparegué el 2004.

L'any 2005 aparegué un llibre que ha estat un *best-seller* de les publicacions de ciències naturals de l'Institut d'Estudis Catalans, *Handbook of mosses of the Iberian Peninsula and the Balearic Islands*, amplement usat al món per la seva

utilitat en cobrir una proporció considerable de les molles europees i per la qualitat de les il·lustracions que ajuden a determinar-les. Casas va morir el 2007, als noranta-cinc anys, però encara va aparèixer com a autora en obres molt importants els anys següents, resultat de projectes que, la majoria de vegades, ella havia iniciat. El 2009, sempre publicat per l'IEC, va sortir el complement d'aquest llibre que cobreix els briòfits que no són molles, és a dir, hepàtiques i anteroce-
rotos, *Handbook of liverworts and hornworts of the Iberian Peninsula and the Balearic Islands*, amb Casas, Brugués, Cros, Sérgio i Marta Infante com a auto-
res. El darrer treball signat per Casas, amb Brugués, Cros, Ruiz i Barrón és un article del 2009 en un volum especial de *Cryptogamie, Bryologie* dedicat a Creu Casas i Carmela Cortini, on es dona una *checklist* de les molles dels Pirineus centrals espanyols.

INFLUÈNCIA SOBRE LA BRIOLOGIA ESPANYOLA I LLEGAT CIENTÍFIC

Es pot afirmar que, a partir dels cursets de briologia amb treball de camp, de la direcció de tesis llegides en diverses universitats de l'Estat (tres a Astúries, tres a València i tres a Santiago de Compostella; dues a Navarra, una a Bilbao, una a Salamanca, tres a Catalunya...) i de la xarxa d'intercanvis de la brioteca hispànica (amb la participació de deu centres diferents de l'Estat), així com de les visites rebudes de briòlegs d'arreu de l'Estat per consultar l'herbari BCB i rebre el seu mes-
tratge, Creu Casas va donar una empenta decisiva al progrés de la briologia. La *Flora briofítica ibérica*, obra col·lectiva en sis magnífics volums —el darrer dels quals publicat el 2018, tres d'ells coordinats per Brugués i els altres tres per Cros, tots amb Juan Guerra, de la Universitat de Múrcia, que n'és l'editora juntament amb la Sociedad Española de Briología—, és un exponent de l'alt nivell assolit per la briologia ibèrica. En concret, Catalunya és un dels territoris del món en què els briòfits han estat més estudiats i aquest és un coneixement que ens ha de servir en el futur per controlar l'evolució de la biodiversitat en resposta a l'escalfament climàtic i altres canvis relacionats amb l'activitat humana.

Altres llegats de la feina de Casas, Brugués, Cros i Ruiz són dos webs: el del Laboratori de Briologia de la UAB (<http://pagines.uab.cat/briologia>), el qual recull, entre altres dades, els catàlegs de briòfits de Catalunya, i el web de briòfits de l'Institut d'Estudis Catalans (<http://briofits.iec.cat>), una eina que va actualitzant la cartografia dels briòfits de la Península i Balears, i que permet consultes ràpides sobre l'hàbitat, la distribució i l'estat de les poblacions des del punt de vista de la seva conservació i ofereix una breu descripció per a cada espècie, amb la indicació sobre el mapa per mitjà d'un codi de colors de si la recollecció en cada punt és anterior a 1970, d'aquest any o posterior, i el mateix pel que fa al

registre bibliogràfic. A més, en aquest darrer també s'hi poden consultar diverses capes relatives a temperatures, precipitacions, relleu, model digital d'elevacions, imatge de satèl·lit, mapa de relleu, base cartogràfica de l'Institut Geogràfic Nacional (IGN), malla de 10 × 10 i límits polítics, útils per entendre la distribució de les espècies.

Els briòfits solen tenir distribucions en àrees geogràfiques grans i no se'n troben sovint espècies noves. Tot i així, algunes sí que se'n troben; ella en va descriure tres i dues més li han estat dedicades, *Acaulon casasianum* i *Orthotrichum casasianum*. D'altra banda, molts briòfits tenen les seves poblacions en regressió, tema al qual Casas va dedicar també la seva atenció i sobre el qual va assenyalar que poques vegades es tenien en compte criptògames a l'hora de la gestió destinada a protegir la biodiversitat. El seu equip havia constatat a Catalunya casos d'extinció local, sobretot d'espècies pròpies d'ambients molt humits o articoalpines. Gràcies a aquesta preocupació per la conservació, actualment les administracions solen incloure els briòfits en els estudis destinats a valorar l'interès de la biodiversitat en àrees determinades. Tanmateix, una gestió de vegades descurada i, sobretot, l'evolució del clima fan preveure que els processos de regressió continuaran. La llista roja publicada el 2006 hauria de ser una eina important per prendre mesures de protecció dels briòfits ibèrics.

Creu Casas ingressà com a membre numerària a l'Institut d'Estudis Catalans el 1978 i s'integrà a la Secció de Ciències Biològiques. Només dos botànics l'havien precedit en la nostra institució, Font i Quer el 1942 i Oriol de Bolòs el 1964. Posteriorment, hi entraria Josep Vigo. El 1980, Casas assumí la presidència de la ICHN i fou la primera dona que ocupà aquest càrrec. Ja hi tenia una trajectòria important, perquè havia participat en la Junta Gestora que, el 1972, va preparar la represa oficial d'activitats de la Institució. Un any després, entrà com a numerària a la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya. La Generalitat li atorgà la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic. El 2002 va rebre el Premi de la Fundació Catalana per a la Recerca.

Per acabar, voldria dir que l'Institut d'Estudis Catalans pot sentir-se més que satisfet d'haver finançat, parcialment però de manera regular i continuada, i d'haver editat algunes de les obres crucials per al coneixement dels briòfits dels Països Catalans i ibèrics, així com d'haver tingut com a un dels seus membres científicament més actius Creu Casas. Mantenir el web de cartografia de briòfits tan actualitzat com sigui possible seria una manera de consolidar el gran llegat de Creu Casas i del seu equip i una mostra de coherència amb l'esforç fins ara realitzat pel mateix Institut.

RELACIÓ DE LES PUBLICACIONS DE CREU CASAS (PER ORDRE CRONOLÒGIC)

- CASAS, C. (1951). «Algunas briófitas del macizo de Garraf». *Collectanea Botanica*, 3, p. 69-75.
- CASAS DE PUIG, C. (1951). «Hepaticae»; «Musci». A: LOSA, M.; MONTSERRAT, P. *Aportación al conocimiento de la flora de Andorra*. Saragossa: Consejo Superior de Investigaciones Científicas. (Primer Congreso Internacional del Pirineo del Instituto de Estudios Pirenaicos; 53. Botánica; 6), p. 174-181.
- CASAS DE PUIG, C. (1952). «Una excursión briológica al valle de Nuria». *Collectanea Botanica*, 3, p. 199-206.
- CASAS DE PUIG, C. (1952). «Contribución al estudio de la Flora Briológica del Norte de España». *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 10, p. 257-273.
- CASAS DE PUIG, C. (1953). «Una hepática nueva para la flora catalana. La *Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dum. en Olot». *Collectanea Botanica*, 3, p. 395-397.
- CASAS DE PUIG, C. (1954). «Associations de bryophytes corticoles de Catalogne». A: *Huitième Congrès International de Botanique, Paris, 1954: Rapports et communications*. [París: Pierre André, Imp.], p. 103-105.
- CASAS DE PUIG, C. (1954). «Aportaciones a la brioflora catalana. Excursiones briológicas por el Alto Berguedá». *Collectanea Botanica*, 4, p. 141-159.
- CASAS DE PUIG, C. (1954). «Adiciones a la brioflora catalana». *Collectanea Botanica*, 4, p. 231-234.
- CASAS DE PUIG, C. (1956). «Aportación a la flora briológica balear. Hepáticas de Mallorca». *Boletín de la Sociedad de Historia Natural de Baleares*, 2, p. 63-67.
- CASAS DE PUIG, C. (1956). «Contribución al estudio de la flora briológica balear». *Pharmacia Mediterranea*, 1, p. 1-16.
- CASAS DE PUIG, C. (1956). «Contribución al estudio de la flora briológica de los Pirineos centrales (Huesca)». A: *Actes du Deuxième Congrès International d'Études Pyrénéennes: Luchon-Pau, 21-25 septembre 1954*. Tolosa: [s. n.], p. 44-59.
- CASAS DE PUIG, C.; SERÓ, P.; UBACH, M.; VIVES, J. (1956). «Flora briológica de las comarcas barcelonesas». *Collectanea Botanica*, 5, p. 119-141.
- CASAS DE PUIG, C. (1957). «*Myurella julacea* (Vill.) Bryol. eur. var. *scabrifolia* Lindb. en Cataluña». *Collectanea Botanica*, 5, p. 417-418.
- CASAS DE PUIG, C. (1957). «Aportaciones a la flora briológica de los Pirineos». *Collectanea Botanica*, 5, p. 419-424.
- CASAS DE PUIG, C. (1957). «*Fimbriaria Ludwigii* (Schw.) Limpr. et *Pohlia carinata* (Brid.) Muell. dans la vallée de Núria (Pyrénées Orientales)». *Revue Bryologique et Lichénologique*, 26, p. 265.
- CASAS DE PUIG, C. (1957). «*Jussiaea grandiflora* Michx. en Port de la Selva». *Collectanea Botanica*, 5, p. 425-427.
- ALLORGE, V.; CASAS DE PUIG, C. (1958). «Contribution à la flore bryologique de l'Espagne». *Revue Bryologique et Lichénologique*, 27, p. 55-65.

- CASAS DE PUIG, C. (1958). «*Targionia Lorbeeriana* K. Mull. en Mallorca». *Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears*, 4, p. 61-62.
- CASAS DE PUIG, C. (1958). «Adiciones a la flora briológica balear. Tres especies de *Fissidens* nuevas para la isla de Mallorca». *Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears*, 4, p. 63-64.
- CASAS DE PUIG, C. (1958). «*Exormotheca pustulosa* Mitt. en Port-Bou». *Revue Bryologique et Lichénologique*, 27, p. 17-18.
- CASAS DE PUIG, C. (1958). «La flora briológica del Cap de Creus». *Pharmacia Mediterranea*, 2, p. 440-459.
- TOSCO, U.; CASAS DE PUIG, C. (1959). «Una interessante stazione con stillicidio su tufo calcareo in Val Serina (Prealpi Bergamasche, Alta Lombardia)». *Veröffentlichungen des Geobotanischen Institutes Rübel in Zürich*, 35, p. 33-40.
- CASAS DE PUIG, C. (1959). «Tres funariáceas africanas en España, nuevas para la flora europea». *Anales de Farmacia Hospitalaria*, 5, p. 35-37.
- CASAS SICART, C. (1959). «Aportaciones a la flora briológica de Cataluña. Musgos y hepáticas del Montseny». *Anales del Instituto Botánico Antonio José Cavanilles*, 16, p. 121-226.
- CASAS SICART, C. (1960). «Aportaciones a la flora briológica de Cataluña. (Continuación). Catálogo de las hepáticas y musgos del Montseny». *Anales del Instituto Botánico Antonio José Cavanilles*, 17, p. 21-174.
- CASAS DE PUIG, C. (1960). «La vegetación muscinal en el Montseny». *Revista de la Real Academia de Farmacia de Barcelona*, 7, p. 27-62.
- CASAS DE PUIG, C. (1961). «Contribución al estudio de la flora briológica de los Pirineos centrales. Musgos y hepáticas de Bielsa (Huesca)». *Anales del Instituto Botánico Antonio José Cavanilles*, 18, p. 269-288.
- CASAS DE PUIG, C. (1961). «Algunos datos sobre la presencia de elementos mediterráneos en la brioflora de la vertiente española de los Pirineos centrales». *Anales de Farmacia Hospitalaria*, 9, p. 3-4.
- ALLORGE, V.; CASAS DE PUIG, C. (1962). «Au sujet des Bryophytes récoltés au cours de l'excursion de l'Association Internationale de Phytosociologie dans les Pyrénées franco-espagnoles». *Revue Bryologique et Lichénologique*, 31, p. 213-238.
- ALLORGE, V.; CASAS DE PUIG, C. (1962). «Contribution à la flore bryologique du Val d'Aran». A: *Actas del Tercer Congreso Internacional de Estudios Pirenaicos: Gerona, 1958*. Vol. 3. Saragossa: Instituto de Estudios Pirenaicos, p. 163-177.
- ALLORGE, V.; CASAS DE PUIG, C.; SERÓ, P. (1962). «Contribución al estudio de la flora briológica catalana. I. Briófitos de los montes de Prades». *Collectanea Botanica*, 6, p. 331-348.
- CASAS DE PUIG, C. (1962). «Nota preliminar sobre la presencia de esfagnos en Cataluña». A: *Actas del Tercer Congreso Internacional de Estudios Pirenaicos: Gerona, 1958*. Vol. 2. Saragossa: Instituto de Estudios Pirenaicos, p. 179-184.

- CASAS DE PUIG, C. (1966). «Nueva aportación a la flora briológica balear. Algunos musgos y hepáticas de las islas de Ibiza y Formentera». A: *Homenaje en memoria del profesor J. M.ª Albareda Herrera*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Facultat de Farmàcia, p. 19-24.
- ALLORGE, V.; CASAS DE PUIG, C. (1968). «Contribución al estudio de la flora briológica catalana. II. Briófitos del llano de Olot y montañas próximas». *Collectanea Botanica*, 7, p. 47-68.
- CASAS DE PUIG, C. (1969). «Algunes espècies de *Sphagnum* que es troben a la Vall Ferrera i a la Vall de Cardós». *Treballs de la Societat Catalana de Biologia*, 26, p. 79-86.
- CASAS DE PUIG, C. (1970). «*Oedipodiella australis* (Wag. et Dix.) Dix. var. *catalaunica* P. de la V. en Vall Ferrera». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensia*, 6, p. 13-15.
- CASAS DE PUIG, C. (1970). «Avance sobre el estudio de la flora briológica de Los Monegros (Valle medio del Ebro)». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensia*, 6, p. 5-12.
- CASAS DE PUIG, C. (1970). «*Trichostomopsis umbrosa* (C. Müll.) H. Robinson en la ciudad de Barcelona». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensia*, 6, p. 16-22.
- CASAS DE PUIG, C. (1972). «Nueva aportación al estudio de los *Sphagnum* en Cataluña». A: *Actes du Quatrième Congrès International d'Études Pyrénéennes: Pau-Lourdes, 11-16 septembre 1962*. Vol. 2. Tolosa: Union Internationale d'Études Pyrénéennes, p. 77-82.
- CASAS DE PUIG, C. (1972). «Brioteca hispánica 1969». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensia*, 10, p. 18-26.
- CASAS DE PUIG, C. (1972). «*Goniomitrium seroi* sp. nov. en la sierra del Cabo de Gata». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensia*, 10, p. 10-15.
- CASAS DE PUIG, C.; SIMÓ, R. M. (1972). «*Pyramidula algeriensis* Chudeau et Douin en la sierra del Cabo de Gata (Almería)». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensia*, 10, p. 5-9.
- CASAS DE PUIG, C. (1973). «Datos para la flora briológica española. Algunos musgos y hepáticas del sureste de España». *Revista da Faculdade de Ciências de Lisboa*, 17, p. 603-616.
- ACUÑA, A.; CASAS DE PUIG, C.; COSTA, M.; FUERTES, E.; LADERO, M.; SIMÓ, R. M. (1974). «Aportaciones al conocimiento de la flora briológica española. Nótula 1: el cabo de Gata (Almería)». *Anales del Instituto Botánico Antonio José Cavanilles*, 31, p. 59-95.
- BRUGUÉS, M.; CASAS DE PUIG, C.; CROS, R. M. (1974). «Aportación a la brioflora catalana. *Leucobryum juniperoideum* (Brid.) C. Mull. en los alcornocales del Alto Ampurdán». *Anales del Instituto Botánico Antonio José Cavanilles*, 31, p. 109-117.
- CASAS DE PUIG, C. (1974). «*Eurhynchium striatum* (Hedw.) Schimp. ssp. *zetterstedtii* (Stoerm.) Podp. en los abetales del Pirineo central». *Anales del Instituto Botánico Antonio José Cavanilles*, 31, p. 49-53.
- CASAS DE PUIG, C. (1974). «Quelques Muscinées de la Sierra del Cabo de Gata et leur relation avec la flore bryologique africaine». *Bulletin de la Société Botanique de France, Collection Bryologie*, 121, p. 313-318.

- CASAS DE PUIG, C.; BRUGUÉS, M. (1974). «*Tortula ruralis* (Hedw.) Gaertn. var. *hirsuta* (Vent.) Par. (*Tortula papillosissima* (Cop.) Broth.) en Espagne». *Revue Bryologique et Lichénologique*, 40, p. 263-266.
- CASAS DE PUIG, C.; MOLINAS, M. L. (1974). «Étude au microscope électronique à balayage de la surface des feuilles de *Tortula ruralis* (Hedw.) Gaertn. var. *hirsuta* (Vent.) Par.». *Revue Bryologique et Lichénologique*, 40, p. 267-270.
- ACÓN, M.; CASAS DE PUIG, C. (1975). «Aportación a la brioflora española. *Claopodium whippleanum* (Sull.) Ren. et Card. en los Montes de Toledo». *Anales del Instituto Botánico Antonio José Cavanilles*, 32, p. 117-123.
- CASAS DE PUIG, C. (1975). «Aportación al estudio de la flora briológica española. Musgos y hepáticas de las provincias de Soria, Logroño, Burgos y Segovia». *Anales del Instituto Botánico Antonio José Cavanilles*, 32, p. 731-762.
- CASAS DE PUIG, C. (1975). «Brioteca hispánica 1970». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensis*, 15, p. 27-33.
- CASAS DE PUIG, C. (1975). «Brioteca hispánica 1971». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensis*, 15, p. 34-38.
- CASAS DE PUIG, C. (1975). «Consideraciones sobre el área de distribución y ecología de *Tortula desertorum* Broth. en España». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensis*, 15, p. 3-13.
- CASAS DE PUIG, C.; MOLINAS, M. L. (1975). «Estudio al microscopio electrónico de barrido del envés de las hojas de *Tortula desertorum* Broth., procedentes de diferentes localidades de España». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensis*, 15, p. 14-18.
- ALLORGE, V.; CASAS DE PUIG, C. (1976). «Contribución al estudio de la flora briológica catalana. III. Briófitos del valle de Núria». *Collectanea Botanica*, 10, p. 13-28.
- CASAS DE PUIG, C. (1976). «Contribución al estudio de la flora briológica catalana. IV. Musgos y hepáticas de Montserrat». *Collectanea Botanica*, 10, p. 147-180.
- CASAS, C.; FUERTES, E.; VARO, J. (1976). «Aportaciones al conocimiento de la flora briológica española. Nótula III: musgos y hepáticas de los alrededores de Titaguas». *Anales del Instituto Botánico Antonio José Cavanilles*, 33, p. 139-152.
- CASAS DE PUIG, C. (1977). «Estado actual de las investigaciones sobre briología en España». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensis*, 21, p. 5-13.
- CASAS, C. (1977). «Zur Moosflora von Navarra (Nord-Ost-Spanien). 7. Mitteilung: Sierra de Leyre». *Herzogia*, 4, p. 345-350.
- CASAS DE PUIG, C.; FUERTES, E.; SIMÓ, R. M.; VARO, J. (1977). «Aportaciones al conocimiento de la flora briológica española. Nótula II: sierra de Albarracín». *Acta Phytotaxonomica Barcinonensis*, 21, p. 19-41.
- CASAS DE PUIG, C. (1978). «La pretendida presencia de *Schistostega pennata* (Hedw.) Webb. et Mohr. en Cataluña». *Boletim da Sociedade Broteriana*, 52, p. 287-293.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M. (1978). «Nova aportació al coneixement de la brioflora dels Mo-negros». *Anales del Instituto Botánico Antonio José Cavanilles*, 35, p. 103-114.

- CASAS, C.; BRUGUÉS, M. (1979). «Flora briofítica». A: FOLCH, R. (ed.). *El patrimoni natural d'Andorra: Els sistemes naturals andorrans i llur utilització*. Barcelona: Ketres Editora, p. 81-83.
- CASAS DE PUIG, C. (1979). «*Funaria pallescens* (Jur.) Broth. var. *mitratus* (Cas. Gil) Wijk. et Marg. en Menorca». *Revue Bryologique et Lichénologique*, 45, p. 467-470.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1979). «Referències bibliogràfiques sobre la flora briològica hispànica». *Treballs de l'Institut Botànic de Barcelona*, 5, p. 1-52.
- BRUGUÉS, M.; CASAS, C.; CROS, R. M. (1981). «Estudio sobre la flora briològica de los alcornoques del Alt Empordà». *Pirineos*, 113, p. 33-48.
- CASAS SICART, C. (1981). «The mosses of Spain: an annotated check-list». *Treballs de l'Institut Botànic de Barcelona*, 7, p. 1-57.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M. (1981). «Estudio comparativo de la flora briològica de algunas sierras del Sistema Ibérico». *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 37, p. 417-430.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M. (1981). «Contribució de Ramon de Bolòs (1852-1914) a la briologia catalana». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 46, p. 95-98.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1981). «Contribució al coneixement de l'àrea geogràfica d'alguns briòfits». A: FONTBOTÉ, J. M. [et al.]. *Biogeografia de la Mediterrània occidental*. Barcelona: Institució Catalana d'Història Natural. (Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural; 9), p. 169-178.
- CASAS, C.; SIMÓ, R. M.; VARO, J. (1981). «Aportaciones al conocimiento de la flora briològica española. Nótula v: avance sobre un estudio de la sierra de la Demanda». *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 37, p. 431-454.
- SÉRGIO, C.; CASAS, C. (1981). «*Tortella flavovirens* (Bruch.) Broth. var. *papillosissima* C. Sérgio, C. Casas». *Portugaliae Acta Biologica*, 13, p. 114-118.
- BRUGUÉS, M.; CASAS, C.; ALCARAZ, M. (1982). «Estudio monográfico del orden *Polytrichales* en España. (Ensayo para una flora briològica española)». *Acta Botanica Malacitana*, 7, p. 45-86.
- BRUGUÉS, M.; CASAS, C.; GIRBAL, J. (1982). «Dades per a la brioflora del Gironès». *Folia Botanica Miscellanea*, 3, p. 21-26.
- CASAS SICART, C. (1982). «Current research into bryophytes distribution in Spain». *Lejeunia*, 107, p. 15-17.
- CASAS DE PUIG, C. (1982). «Valentine Allorge (1888-1977). Su contribució a la brioflora espanyola». *Acta Botanica Malacitana*, 7, p. 39-44.
- CASAS DE PUIG, C. (1982). «Algunos musgos y hepáticas de la sierra de Cazorla». *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 39, p. 31-38.
- CASAS DE PUIG, C.; FUERTES, E.; SIMÓ, R. M.; VARO, J. (1982). «Aportación al conocimiento de la flora briològica española. Nótula iv: las sierras de Jabalambre y Gúdar (Teruel)». *Acta Botanica Malacitana*, 7, p. 119-140.
- CASAS, C.; OLIVA, R. (1982). «Aportación al estudio de la brioflora de las provincias de Córdoba y Sevilla». *Collectanea Botanica*, 13, p. 153-161.

- CASAS, C.; OLIVA, R. (1982). «Aportación al conocimiento de la brioflora de Andalucía noroccidental (Huelva, Sevilla y Córdoba)». *Acta Botanica Malacitana*, 7, p. 97-118.
- CASAS SICART, C.; SÁIZ-JIMÉNEZ, C. (1982). «Los briófitos de la catedral de Sevilla». *Collectanea Botanica*, 13, p. 163-175.
- CASAS I SICART, C. (1983). «Els briòfits a la ciutat de Barcelona». A: *Alguns aspectes moderns de la briologia: Discurs llegit a l'acte de recepció celebrat el dia 10 de novembre de 1983 a la Reial Acadèmia de Farmàcia de Barcelona*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, p. 45-48.
- CASAS I SICART, C.; BELMONTE, J. (1983). «Ornamentació de les espores en les espècies espanyoles del gènere *Pleuridium* (Musci)». A: SOLÉ, N.; SUÁREZ, M. (ed.). *Actas del IV Simposio Palinología*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, p. 131-139.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M. (1983). «Addicions a la brioflora de les comarques tarragonines». *Collectanea Botanica*, 14, p. 235-241.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M. (1983). «Contribució a la brioflora de l'illa de Menorca». *Collectanea Botanica*, 14, p. 231-234.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; PEÑUELAS, J. (1983). «Briòfits de l'Alt Empordà». *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 16, p. 14-32.
- CASAS, C.; REINOSO, J. (1983). «*Lepidozia cupressina* (Sw.) Limdb. novedad para España». *Collectanea Botanica*, 14, p. 243-246.
- GÓMEZ, J.; BELMONTE, J.; CASAS, C. (1983). «*Riella notarisii* (Mont.) Mont. a Menorca». *Lazaroa*, 5, p. 297-300.
- SANZ, M. M.; CASAS, C. (1983). «*Anomodon rostratus* (Hedw.) Schimp., novetat per a la brioflora catalana i altres espècies notables». *Collectanea Botanica*, 14, p. 579-585.
- CARTANÀ, M.; CASAS, C. (1984). «*Meesia longiseta* Hedw. en una turbera del Cuaternario superior en el Pla de l'Estany (Garrotxa, Girona)». *Cryptogamie, Bryologie-Lichénologie*, 5, p. 127-134.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1984). «Referències bibliogràfiques sobre la flora briològica hispànica II». *Treballs de l'Institut Botànic de Barcelona*, 9, p. 1-24.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1984). «Briòfits». A: ROS, J.; OLIVELLA, I.; GILI, J. M. (ed.). *Els sistemes naturals de les illes Medes*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 129-130.
- CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; SÉRGIO, C.; SIM-SIM, M. (1984). «Estudio de la flora briofítica de las comarcas alicantinas». *Anales de Biología*, 2, p. 215-228.
- CASAS, C.; FUERTES, E.; VARO, J. (1984). «Aportaciones al conocimiento de la flora briológica española. Nótula VI: musgos y hepáticas del Macizo del Moncayo». *Anales de Biología*, 2, p. 229-247.
- CASAS, C.; REINOSO, J. (1984). «*Metzgeria temperata* Kuwah., novedad para la brioflora de Galicia». *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 40, p. 321-323.
- SÉRGIO, C.; SIM-SIM, M.; CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (1984). «A vegetação brio-

- logica das formações calcárias de Portugal-II. O Barrocal Algarvio e o Promontorio Sacro». *Boletim da Sociedade Broteriana*, 57, p. 275-307.
- CANALÍS, V.; CASAS, C. (1985). «Novetats per a la brioflora dels Pirineus Centrals». *Collectanea Botanica*, 16, p. 59-62.
- CASAS, C. (1985). «El desenvolupament de la briologia als Països Catalans». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 50, p. 91-96.
- CASAS, C. (1985). «*Rhodobryum ontariense* (Kindb.) Kindb. a Catalunya». *Orsis*, 1, p. 3-7.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; SÉRGIO, C. (1985). *Cartografia de briòfits: Península Ibèrica i les Illes Balears, Canàries, Açores i Madeira*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Vol. I. 50 mapes, p. 1-50.
- CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; SÉRGIO, C.; SIM-SIM, M. (1985). «Estudi de la brioflora dels ports de Beseit». *Orsis*, 1, p. 13-31.
- CASAS, C.; LLORET, F.; PÉREZ, R. (1985). «Addicions a la brioflora del Montseny». *Orsis*, 1, p. 9-12.
- CASAS, C.; PEÑUELAS, J. (1985). «*Dychelyma falcatum* (Hedw.) Myr., a glacial relict, new to Southern Europe». *Journal of Bryology*, 13, p. 591-592.
- CASAS, C.; PUCHE, F. (1985). «Contribución a la brioflora de la sierra Palomita (Teruel)». *Orsis*, 1, p. 33-41.
- MANOBENS, R. M.; CASAS, C. (1985). «*Mielichhoferia elongata* (Musci), espècie nova per a la brioflora ibèrica, i altres aportacions». *Collectanea Botanica*, 16, p. 323-326.
- PEÑUELAS, J.; CANALÍS, V.; CASAS, C. (1985). «Aportació al coneixement de la brioflora aquàtica de l'alta muntanya pirinenca». *Collectanea Botanica*, 16, p. 51-57.
- CASAS, C. (1986). «Brioteca hispànica». *Acta Botanica Malacitana*, 11, p. 83-112.
- CASAS SICART, C. (1986). «Catálogo de los briófitos de la vertiente española del Pirineo central y de Andorra». *Collectanea Botanica*, 16, p. 255-321.
- CASAS, C. (1986). «Briòfits del Montseny». A: TERRADAS, J.; MIRALLES, J. (ed.). *El patrimoni biològic del Montseny: Catàleg de flora i fauna, 1*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Servei de Parcs Naturals, p. 31-39.
- CASAS, C.; SÉRGIO, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (1986). «*Acaulon dertosense*, sp. nov., musgo terrícola de los olivares del Baix Ebre (Catalunya)». *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 42 (2), p. 299-301.
- CASAS, C. (1987). «P. Font i Quer (1888-1964)». A: *Homenaje al farmacéutico español*. Madrid: EGRAF. (Monografías Beecham; 34), p. 133-138.
- CASAS, C.; FUERTES, E.; VARO, J. (1987). «Aportaciones al conocimiento de la flora briológica española. Nótula VII: el valle del Cuiña, sierra de Ancares». A: *Actas del VI Simposio Nacional de Botánica Criptogámica*. Granada: Universidad de Granada, p. 473-483.
- ELÍAS, M. J.; CASAS, C. (1987). «*Andreaea* Hedw., en el occidente del Sistema Central». A: *Actas del VI Simposio Nacional de Botánica Criptogámica*. Granada: Universidad de Granada, p. 499-504.

- SÉRGIO, C.; CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; SIM-SIM, M. (1987). «Bryophyte vegetation and ecology of calcareous areas in the Iberian Peninsula. Proceedings of the IAB Conference of Bryoecology». *Symposia Biologica Hungarica*, 35, p. 423-446.
- SÉRGIO, C.; SIM-SIM, M.; CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1987). «Alguns musgos novos ou raros para a flora de Portugal, recentemente encontrados no Maciço Calcário Estremenho». *Revista Biologica da Universidade Aveiro*, 1, p. 47-52.
- CASAS SICART, C. (1987-1988). «Datos para la brioflora de la sierra de Gredos». *Lazaroa*, 10, p. 265-267.
- CASAS, C. (1988). «La botànica a la Facultat de Farmàcia de la Universitat Autònoma (Barcelona, 1933-1939)». A: CAMARASA, J. M. (coord.). *Miscel·lània: Homenatge al Dr. Pius Font i Quer*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, p. 101-109.
- CASAS, C. (1988). «L'activitat docent del Dr. P. Font i Quer a la Facultat de Farmàcia de Barcelona». A: *Homenatge de la Facultat de Farmàcia de Barcelona al Dr. P. Font i Quer en el centenari del seu naixement*. Barcelona: Universitat de Barcelona, p. 21-42.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1988). «La brioflora de la sierra de Gata». *Orsis*, 3, p. 27-40.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1988). «Musgos del herbario JACA recolectados en el Pirineo por P. Montserrat y sus colaboradores». A: *Homenaje a Pedro Montserrat* [Jaca: Instituto de Estudios Altoaragoneses: Instituto Pirenaico de Ecología], p. 131-142.
- CASAS I SICART, C.; ELÍAS, M. J. (1988). «Notas breves. *Ditrichum lineare* (Sw.) Lindb. en la Peña de Francia (Salamanca)». *Collectanea Botanica*, 17, p. 307-308.
- CASAS, C.; HERAS, P.; REINOSO, J.; RODRÍGUEZ-OUBIÑA, J. (1988). «Consideraciones sobre la presencia en España de *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid. y *C. pilifer* Brid.». *Orsis*, 3, p. 21-26.
- SÉRGIO, C.; SIM-SIM, M.; CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1988). «A vegetação briológica das formações calcárias de Portugal-IV. O Maciço Calcário Estremenho. Serras de Aire, Candeeiros e Sicó». *Memórias da Sociedade Broteriana*, 28, p. 93-135.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; SÉRGIO, C. (1989). *Cartografia de briòfits: Península Ibèrica i les Illes Balears, Canàries, Açores i Madeira*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Universitat de Barcelona. Vol. II. 50 mapes, p. 51-100.
- CASAS I SICART, C.; PÉREZ-OBÍOL, R. (1989). «Noves dades sobre briòfits semifòssils de la Garrotxa». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 56, p. 27-30.
- CASAS, C.; ZUTTERE, P. de (1989). «Dades per a la brioflora de Sant Llorenç del Munt». A: *I Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Servei de Parcs Naturals. (Monografies; 16), p. 21-23.
- CASAS, C. (1990). «*Crossidium aberrans* Holz. & Bartr. a l'Aragó». *Orsis*, 5, p. 155-156.
- CASAS, C. (1990). «Datos para la brioflora de Burgos». *Orsis*, 5, p. 157-161.
- CASAS SICART, C. (1990). «Síntesis biogeográfica de la brioflora de los Pirineos, sierras Cantábricas y macizo Galaico-portugués». A: VILLAR, L. (ed.). *Botánica pirenaico-cantábrica: Actas del II Coloquio Internacional de Botánica Pirenaico-Cantábrica*:

- Jaca 3-5 de julio de 1989*. Osca: Instituto de Estudios Altoaragoneses; Jaca: Instituto de Ecología, p. 21-34.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1990). «*Ditrichum flexicaule* (Schwaegr.) Hampe y *D. crispatissimum* (C. Muell) Par. en la península ibérica e Islas Baleares». A: VILLAR, L. (ed.). *Botánica pirenaico-cantábrica: Actas del II Coloquio Internacional de Botánica Pirenaico-Cantábrica: Jaca 3-5 de julio de 1989*. Osca: Instituto de Estudios Altoaragoneses; Jaca: Instituto de Ecología, p. 35-41.
- CASAS, C.; SÉRGIO, C. (1990). «*Acaulon fontiquerianum* sp. nov. de la península ibérica». *Cryptogamie, Bryologie-Lichénologie*, 11, p. 57-62.
- CASAS, C.; SÉRGIO, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (1990). «Datos sobre el género *Acaulon* en la península ibérica». *Cryptogamie, Bryologie-Lichénologie*, 11, p. 63-70.
- SÉRGIO, C.; CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (1990). «Notas Breves. *Schizymerium pontevedrensis*, una nueva combinación para una especie endémica del género *Mielichhoferia* en la península ibérica». *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 46, p. 606-608.
- CASAS, C. (1991). «New checklist of Spanish mosses». *Orsis*, 6, p. 3-26.
- CANALÍS, V.; CASAS, C. (1992). «*Encalypta affinis* Hedw. f. i *Encalypta alpina* Sm. als Pirineus». A: CONESA, J. A.; RECASENS, J. (ed.). *Actes del Simposi Internacional de Botànica «Pius Font i Quer» (1988)*. Vol. I: *Criptogàmia*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, p. 223-229.
- CASAS, C. (1992). «Brioteca hispànica». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 0, p. 2-4.
- CASAS, C. (1992). «Una nova localitat de *Conostomum tetragonum* (Hedw.) Lindb. als Pirineus». *Orsis*, 7, p. 149-150.
- CASAS, C. (1992). «Una notícia històrica: *Sphagnum papillosum* Lindb. a Santa Fe de Montseny». *Orsis*, 7, p. 155-157.
- CASAS I SICART, C. (1992). «La brioflora del massís de Garraf». A: *I Trobada d'Estudios de Garraf*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Servei de Parcs Naturals. (Monografies; 19), p. 89-91.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1992). «Distribució del gènere *Racomitrium* Brid. secció *Racomitrium* a la península Ibèrica». A: CONESA, J. A.; RECASENS, J. (ed.). *Actes del Simposi Internacional de Botànica «Pius Font i Quer» (1988)*. Vol. I: *Criptogàmia*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, p. 231-235.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1992). «Els briòfits del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici i la seva zona d'influència». A: *La investigació al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Segones jornades sobre recerca (ponències), dies 22, 23, 24 i 25 d'octubre de 1991, Espot (Pallars Sobirà)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (1992). «Endangered bryophytes of the Iberian Peninsula: Los Monegros». *Biological Conservation*, 59, p. 221-222.

- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; SÉRGIO, C. (1992). *Cartografia de briòfits: Península Ibèrica i les Illes Balears, Canàries, Açores i Madeira*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Vol. III. 50 mapes, p. 101-150.
- CASAS, C.; FUERTES, E.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; REINOSO, J. (1992). «Aportaciones a la flora briológica española. Nótula VIII: los Páramos de la Lora (Burgos, España)». *Studia Botanica*, 10, p. 109-122.
- CASAS I SICART, C. (1993). *Els briòfits a la península Ibèrica. Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya: Sessió inaugural del curs 1993: Discurs inaugural*. [Barcelona]: Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya.
- CASAS, C. (1993). «Validation of *Goniomitrium seroi* Casas». *Orsis*, 8, p. 151.
- CASAS, C. (1993). «Brioteca hispánica». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 1, p. 2-11.
- CASAS, C. (1993). «Modificaciones a "New checklist of Spanish mosses"». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 2, p. 2.
- CASAS, C. (1993). «Brioteca hispánica». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 2, p. 2-12.
- CASAS I SICART, C. (1993). «Una antiga contribució a la brioflora catalana: recolleccions de P. Font i Quer i els seus col·laboradors (1911-1919)». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 61, p. 33-39.
- CASAS, C. (1993). «Brioteca hispánica». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 3, p. 2-7.
- CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (1993). «*Crossidium laevipilum* Thèr. & Trab. a la comarca de la Terra Alta (Tarragona)». *Orsis*, 8, p. 143-146.
- CASAS, C.; CROS, R. M.; MUÑOZ, J. (1993). «*Triquetrella arapilensis* y especies afines: su morfología y distribución geográfica». *The Bryologist*, 96, p. 122-131.
- MUÑOZ, J.; CASAS, C. (1993). «Datos para la brioflora del norte de España». *Orsis*, 8, p. 153-155.
- SÉRGIO, C.; HEBRARD, J. P.; CASAS, C. (1993). «*Acaulon fontiquerianum* Casas et Sérgio (Musci, Pottiaceae) nouveau pour la bryoflore du Portugal, de France et de Corse». *Orsis*, 8, p. 11-19.
- SÉRGIO, C.; CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1994). *Lista Vermelha dos Briófitos da Península Ibérica*. Lisboa: Instituto da Conservação da Natureza.
- CASAS, C. (1994). «*Orthotrichum acuminatum* Philib., una novetat als Països Catalans». *Orsis*, 9, p. 113-115.
- CASAS I SICART, C. (1994). «Addenda a la brioflora de Sant Llorenç del Munt». A: *II Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Servei de Parcs Naturals. (Monografies; 21), p. 21-23.
- ELÍAS, M. J.; CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; OLIVA, R.; GRANZOW DE LA CERDA, I.; MUÑOZ, J.; EDERRA, A.; RUPIDERA, J. L. (1994). «Aportaciones al conocimiento de la flora briológica española. Nótula IX: musgos, hepáticas y antocerotas de los Arribes del Duero (NW de Salamanca)». *Studia Botanica*, 13, p. 163-173.

- FUERTES, E.; CASAS, C.; CROS, R. M.; EDERRA, A.; MUÑOZ, J.; OLIVA, R. (1994). «Aportaciones al conocimiento de la flora briológica española. Nótula x: musgos y hepáticas de la vertiente noroccidental de Sierra Morena (Badajoz)». *Botanica Complutensis*, 19, p. 45-58.
- CASAS, C. (1995). «Els briòfits del cap de Creus». A: MASDEVALL, J. M.; MIQUEL, A.; MUSQUERA, S. (ed.). A: *La península del cap de Creus i la serra de Verdera: Actes de les IV Jornades de la Institució Catalana d'Història Natural*. [Figueres]: Institut d'Estudis Empordanesos, p. 89-92.
- CASAS, C. (1995). «In memoriam: Josep Vives i Codina (1931-1993)». *Orsis*, 10, p. 127-129.
- CASAS, C. (1995). «Brioteca hispánica 1993-1994». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 7, p. 11-14.
- CASAS I SICART, C. (1995). «La brioflora dels Països Catalans». A: AMAT, J.; CASASSAS, E. (cur.). *Trenta-dos aspectes de ciència i tecnologia*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. (Arxius de les Seccions de Ciències; 100), p. 159-181.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M. (1995). «Dues aportacions de J. Vives a la briologia catalana». *Orsis*, 10, p. 123-125.
- CASAS, C.; BRUGUÉS M.; CROS, R. M. (1995). «Els esfagnes de les mulleres del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici». A: *La investigació al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici: Terceres Jornades sobre Recerca (ponències): Dies 26, 27 i 28 d'octubre de 1994: Boí (Alta Ribagorça)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (1995). «Loscos y la briología española». *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 53, p. 163-169.
- CASAS, C.; SÉRGIO, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1995). «Los hábitats de las especies amenazadas de briófitos de la península ibérica». A: *XI Simposio Nacional de Botánica Criptogámica* (Santiago de Compostella).
- MUÑOZ, J.; BRUGUÉS, M.; CASAS, C.; CROS, R. M.; EDERRA, A.; FUERTES, E.; HERAS, P.; INFANTE, M.; SÉRGIO, C. (1995). «Aportaciones al conocimiento de la flora briológica española. Nótula XI: hepáticas y musgos de la Liébana (Cantabria, N-España)». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 7, p. 1-9.
- CASAS, C.; EDERRA, A.; HERAS, P.; INFANTE, M.; MUÑOZ, J. (1995-1996). «Aproximación a la brioflora burgalesa». *Estudios del Museo de Ciencias Naturales de Álava*, 10-11, p. 73-90.
- CASAS, C. (1996). «Modificaciones a "New checklist of Spanish mosses", III». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 9, p. 8-10.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1996). «Bryological notes. *Brachythecium dieckii* Röhl in Spain». *Journal of Bryology*, 19, p. 193.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; SÉRGIO, C. (1996). *Cartografia de briòfits: Península Ibèrica i les Illes Balears, Canàries, Açores i Madeira*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Vol. IV. 50 mapes, p. 151-200.

- CASAS, C.; SÉRGIO, C. (1996). «Nota briològica. *Hedwigia stellata* Hedenäs a la península Ibèrica». *Orsis*, 11, p. 183-186.
- ROS, R. M.; GUERRA, J.; CASAS, C. (1996). «Bryological advances in Spain (1983-1992)». *Bocconea*, 5, p. 325-334.
- SÉRGIO, C.; CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (1996). «Bryological notes. *Fossombronia maritima* (Paton) Paton in the Iberian Peninsula». *Journal of Bryology*, 19, p. 349.
- CASAS, C. (1997). «Brioteca hispànica 1995-1996». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 10, p. 9-15.
- CASAS, C. (1997). «Nota briològica. *Pohlia andalusica* (Höhn.) Broth., una novetat per a la brioflora dels Pirineus». *Orsis*, 12, p. 163-164.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1997). «Musgos de la vertiente española de los Pirineos en peligro de extinción». *Estudios del Museo de Ciencias Naturales de Álava*, 12, p. 51-55.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; SÉRGIO, C. (1997). «Algunos datos para la brioflora de Galicia. España». *Boletim da Sociedade Broteriana*, 68, p. 213-225.
- SÉRGIO, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; CASAS, C. (1997). «Flora e vegetação briológica do Parque Natural da Serra de São Mamede». *Portugaliae Acta Biologica. Série B: Sistemática, Ecologia, Biogeografia e Paleontologia*, 17, p. 5-46.
- SÉRGIO, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; CASAS, C. (1997-1998). «Dados sobre a brioflora de charcos e de cursos de água temporários com *Isoetes*, na Península Ibérica». *Agro-nomia Lusitana*, 46, p. 21-28.
- BRUGUÉS, M.; CASAS, C.; BELMONTE, J. (1998). «Bryological notes. On the status of *Pyramidula algeriensis* Chadeau & Douin, syn. nov., with observations on the spores of *P. tetragona* (Brid.) Brid. and *Goniomitrium seroi* Cas. de Puig in Spain». *Journal of Bryology*, 20, p. 502-504.
- CASAS, C. (1998). «*Trichostomopsis umbrosa* (C. Müll.) Robins. y *Tortula ruralis* (Hedw.) Gaertn., Meyer & Scherb. var. *hirsuta* (Vent.) Par. al Sur de la provincia de Soria». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 12, p. 9.
- CASAS, C. (1998). «The Anthocerotae and Hepaticae of Spain and Balearic Islands: a preliminary checklist». *Orsis*, 13, p. 17-26.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M. (1998). «Nota briològica. *Cinclidotus danubicus* Schiffn. & Baumg. i *Didymodon mamillosus* (Crundw.) M. Hill a la península Ibèrica». *Orsis*, 13, p. 119-123.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1998). «Les espècies del gènere *Andreaea* del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici». A: *La investigació al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici: Quartes Jornades sobre Recerca al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici: 22, 23 i 24 d'octubre de 1997. Espot (Pallars Sobirà)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 127-136.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (1998). «La brioflora de la península del cap de Creus». A: *Doctor Oriol de Bolòs: pioner en l'estudi de la vegetació*. Barcelona: Universitat de Barcelona (Acta Botanica Barcinonensia; 45. Homenatges; 16), p. 157-172.

- CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; SÉRGIO, C.; FONT, J. (1998). «Els briòfits de les basses de l'Albera, Alt Empordà». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 66, p. 73-80.
- CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; SÉRGIO, C.; GUTIÉRREZ, C. (1998). «Notes breus (flora). Noves localitats d'*Hookeria lucens* (Hedw.) Sm. al Montseny». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 66, p. 91-94.
- CASAS, C.; GIRBAL, J. (1998). «*Campylium elodes* (Linb.) Kindb. a la península Ibèrica». *Orsis*, 13, p. 51-54.
- CASAS, C.; INFANTE, M. (1998). «Aportaciones al conocimiento del género *Lophozia* en la península ibérica». *Orsis*, 13, p. 43-50.
- CASAS, C. (1999). «Modificaciones a "New checklist of Spanish mosses", IV». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 14, p. 11-13.
- CASAS, C. (1999). «*Neckera besseri*, *Homalia lusitanica* i *Homalia trichomanoides* (molses) als Països Catalans». *Orsis*, 14, p. 31-37.
- CASAS, C. (1999). «Revisión de los ejemplares de *Schistidium* distribuidos en la Brioteca Hispánica». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 15, p. 9-10.
- CASAS, C. (2000). «Algunes molses noves o rares per a la brioflora catalana». *Acta Botanica Barcinonensia*, 46, p. 89-95.
- CASAS, C. (2000). «El género *Schistidium* Bruch & Schimp. en España». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 16, p. 1-9.
- CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; SÉRGIO, C. (2000). «Flora briofítica ibérica. Referencias bibliográficas». *Treballs de l'Institut Botànic de Barcelona*, 17, p. 1-58.
- CASAS, C. (2001). «Les espècies del gènere *Schistidium* Bruch & Schimp. dels Països Catalans». *Orsis*, 16, p. 9-28.
- CASAS, C.; BLOM, H. H.; CROS, R. M. (2001). «*Schistidium occidentale* from the Sierra Nevada (Spain), new to the European bryophyte flora». *Journal of Bryology*, 23, p. 301-304.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (2001). *Flora dels briòfits dels Països Catalans: I. Molses*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències Biològiques.
- BRUGUÉS, M.; SÉRGIO, C.; CROS, R. M.; CASAS, C. (2002). «Los briófitos de las zonas altas de Sierra Nevada (Andalucía, España)». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 20-21, p. 1-7.
- CASAS, C. (2002). «Brioteca hispánica 1997-1999». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 20-21, p. 11-21.
- CASAS, C. (2002). «Modificaciones a "New checklist of Spanish mosses", V». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 20-21, p. 9-10.
- SÁEZ, L.; CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (2002). «New bryological data from the Balearic Islands cryptogamie». *Bryologie*, 23, p. 181-187.
- SÉRGIO, C.; CASAS, C. (2002). «*Bryum neodamense* Itzigs. Novo elemento para a brioflora de Portugal». *Portugaliae Acta Biologica*, 20, p. 106-107. [Apartat 2 de l'article «Notulae Bryoflorae Lusitanicae VIII», de C. Sérgio]

- BRUGUÉS, M.; SÉRGIO, C.; CASAS, C.; CROS, R. M. (2003). «Rediscovery of *Brachymerium commutatum* (Müll.Hal.) A. Jaeger and *Pohlia andalusica* (Höhn.) Broth. in Sierra Nevada (SE Spain)». *Lindbergia*, 28, p. 99-101.
- CASAS, C.; BARRÓN, A. (2003). «Els briòfits saprobiolignícoles de la Vall d'Aran». *Acta Botanica Barcinonensia*, 49, p. 167-172.
- CASAS, C. (2004). «La reproducció vegetativa de les molles i els seus mecanismes d'adaptació al medi àrid». *Omnis Cellula*, 4, p. 17-24.
- CASAS, C. (2004). «*Brachythecium turgidum* (Hartm.) Kindb. in the Parc Nacional d'Aiguestortes i Estany de Sant Maurici: New to the Spanish bryoflora». *Braun-Blanquetia*, 34, p. 9-10.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; SÁEZ, L.; BALAGUER, P. (2004). «Referencias bibliográficas sobre la flora briofítica de las Islas Baleares». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 25, p. 33-40.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (2004). *Flora dels briòfits dels Països Catalans: II. Hepàtiques i antocerotes*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències Biològiques.
- HERAS, P.; INFANTE, M.; CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (2004). «Contribución a la brioflora del Pirineo aragonés». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 25, p. 25-31.
- CASAS, C. (2005). «Catàleg de les molles d'Andorra». *Orsis*, 20, p. 41-59.
- CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; RUIZ, E.; SÉRGIO, C.; BARRÓN, A.; LLORET, F. (2006). «Aportaciones a la brioflora del Pirineo». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 28, p. 73-86.
- CASAS, C. (2006). «Brioteca hispánica 2000-2004». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 28, p. 1-9.
- PUCHE, F.; CASAS, C.; BRUGUÉS, M. (2006). «*Didymodon eckeliae* (Pottiaceae), new to Europe». *The Bryologist*, 109, p. 239-241.
- RUIZ, E.; BRUGUÉS, M.; CASAS, C. (2006). «*Hypnum uncinulatum* Jur. new to peninsular Spain». *Cryptogamie, Bryologie*, 27, p. 399-402.
- SÁEZ, L.; BRUGUÉS, M.; CASAS, C.; CROS, R. M.; BALAGUER, P. (2006). «Briófitos nuevos o interesantes para las Islas Baleares». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 28, p. 11-23.
- SÁEZ, L.; BRUGUÉS, M.; CASAS, C.; CROS, R. M.; BALAGUER, P. (2006). «New bryological data from Balearic Islands. II». *Cryptogamie, Bryologie*, 27, p. 387-394.
- SÉRGIO, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; CASAS, C.; GARCÍA, C. (2006). «The 2006 Red List and an updated checklist of bryophytes of the Iberian Peninsula (Portugal, Spain and Andorra)». *Lindbergia*, 31, p. 108-124.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; SÉRGIO, C. (2006). *Handbook of mosses of the Iberian Peninsula and Balearic Islands*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències Biològiques.

- BRUGUÉS, M.; CASAS, C.; SOLÉ, L. (2007). «Los briófitos de la zona volcánica de Olot (Girona)». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 30-31, p. 19-24.
- BRUGUÉS, M.; RUIZ, E.; CASAS, C. (2007). «Polytrichaceae». A: BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; GUERRA, J. (ed.). *Flora briofítica ibérica*. Vol. I: *Sphagnales, Andreaeales, Polytrichales, Tetraphidales, Buxbaumiales, Diphysciales*. Murcia: Universidad de Murcia: Sociedad Española de Briología, p. 101-128.
- SÉRGIO, C.; CASAS, C. (2007). «*Pohlia filum* (Schimp.) Martensson (Bryaceae) nova espécie para a brioflora portuguesa». *Portugaliae Acta Biologica*, 22, p. 199. [Apartat 6 de l'article «Notulae Bryophlorae Lusitanicae X», de C. Sérgio]
- SÉRGIO, C.; BRUGUÉS, M.; CASAS, C. (2007). «*Trichostomum tenuirostre* (Hook. & Taylor) Lindb. (Pottiaceae) nova espécie para a brioflora de Portugal continental». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 30-31, p. 57-59.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (2008). «Some interesting hepatics from the Pyrenees». *Cryptogamie, Bryologie*, 29, p. 199-202.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; SÉRGIO, C.; INFANTE, M. (2009). *Handbook of liverworts and hornworts of the Iberian Peninsula and the Balearic Islands*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències Biològiques.
- SÉRGIO, C.; CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; LOURO, T. (2009). «New localities for *Bryum cyclophyllum* (Bryaceae) in the Iberian Peninsula». *The Bryologist*, 112, p. 169-172.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; RUIZ, E.; BARRÓN, A. (2009). «Checklist of mosses of the Spanish Central Pyrenees». *Cryptogamie, Bryologie*, 30, p. 33-65.

**L·LISTA DE MEMBRES DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS AMB UNA
BIOGRAFIA PUBLICADA A LA COL·LECCIÓ «SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES»**

ALCOVER I SUREDA, Antoni M.	(1862-1932)
ALÒS-MONER I DE DOU, Ramon d'	(1885-1939)
ALSINA I BOFILL, Josep	(1904-1993)
ANGLADA I D'ABADAL, M. Àngels	(1930-1999)
ARAMON I SERRA, Ramon	(1907-2000)
BADIA I MARGARIT, Antoni M.	(1920-2014)
BASTARDAS I PARERA, Joan	(1919-2009)
BATAL·LER I CALATAYUD, Josep Ramon	(1890-1962)
BOFILL I PICHOT, Josep M.	(1860-1938)
BOLÒS I CAPDEVILA, Oriol de	(1924-2007)
BROCÀ I DE MONTAGUT, Guillem M. de	(1850-1918)
CARBONELL I DE BALLESTER, Jordi	(1924-2016)
CARIA, Rafael	(1941-2008)
CARNER I PUIG-ORIO·L, Josep	(1884-1970)
CARRERAS I ARTAU, Joaquim	(1894-1968)
CASACUBERTA I ROGER, Josep M. de	(1897-1985)
CASAS I SICART, Creu	(1913-2007)
CASASSAS I SIMÓ, Enric	(1920-2000)
CASASSAS I SIMÓ, Lluís	(1922-1992)
CASASSAS I SIMÓ, Oriol	(1923-2012)
CERVERA I ASTOR, Leandre	(1891-1964)
CLASCAR I SANOU, Frederic	(1873-1919)
COLOMER I POUS, Eusebi	(1923-1997)
COROMINES I MONTANYA, Pere	(1870-1939)
DOMINGO I SANJUÁN, Pere	(1896-1979)
DURAN I SANPERE, Agustí	(1887-1975)
EGOZCUE I CUIXART, Josep	(1940-2006)
ESTEVE I SUBIRANA, Antoni	(1902-1979)
FABRA I POCH, Pompeu	(1868-1948)
FARGAS I ROCA, Miquel A.	(1858-1916)
FOLCH I TORRES, Joaquim	(1886-1963)
FONT I QUER, Pius	(1888-1964)
FONTBOTÉ I MUSSOLAS, Josep Maria	(1921-1989)
FONTSERÈ I RIBA, Eduard	(1870-1970)
FUSTER I ORTELLS, Joan	(1922-1992)
GALÍ I COLL, Alexandre	(1886-1969)
GUIMERÀ I JORGE, Àngel	(1845-1924)
JARDÍ I BORRÀS, Ramon	(1881-1972)
LLUCH I MARTÍN, Enric	(1928-2012)
MARAGALL I GORINA, Joan	(1860-1911)

MARGALEF I LÓPEZ, Ramon	(1919-2004)
MARTORELL I TRABAL, Francesc	(1887-1935)
MIRALLES I SOLÀ, Carles	(1944-2015)
MIRET I SANS, Joaquim	(1858-1919)
MOLL I CASASNOVAS, Francesc de Borja	(1903-1991)
NICOLAU D'OLWER, Lluís	(1888-1961)
OLIVER I TOLRÀ, Miquel dels Sants	(1864-1920)
PI I SUNYER, August	(1879-1965)
PIJOAN I SOTERAS, Josep	(1881-1963)
PRAT DE LA RIBA I SARRÀ, Enric	(1870-1917)
PRATS I DOMINGO, Modest	(1936-2014)
PREVOSTI I PELEGRÍN, Antoni	(1919-2011)
PUIG I CADAFALECH, Josep	(1867-1956)
RIBAS I PIERA, Manuel	(1925-2013)
ROCA-PONS, Josep	(1914-2000)
RUBIÓ I BALAGUER, Jordi	(1887-1982)
RUBIÓ I LLUCH, Antoni	(1856-1937)
RUÝRA I OMS, Joaquim	(1858-1939)
SAGARRA I DE SISCAR, Ferran de	(1853-1939)
SARDÀ I DEXEUS, Joan	(1910-1995)
SARSANEDAS I VIVES, Jordi	(1924-2006)
SEGALÀ I ESTALELLA, Lluís	(1873-1938)
SERRA I HÚNTER, Jaume	(1878-1943)
SERRA I RÀFOLS, Josep de C.	(1900-1971)
SOLÉ I SABARÍS, Lluís	(1908-1985)
TEIXIDOR I BATLLE, Josep	(1920-1989)
TERRADAS I ILLA, Esteve	(1883-1950)
TRIAS I FARGAS, Ramon	(1922-1989)
TRUETA I RASPALL, Josep	(1897-1977)
TURRÓ I DARDER, Ramon	(1854-1926)
VALLS I TABERNER, Ferran	(1888-1942)
VALLVERDÚ CANES, Francesc	(1935-2014)
VERDAGUER I JUANOLA, Pere	(1929-2017)
VERNET I GINÉS, Joan	(1923-2011)
VILA I DINARÈS, Pau	(1881-1980)
VILLANGÓMEZ I LLOBET, Marià	(1913-2002)

SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES

Títols publicats

- [1] Manuel RIBAS i PIERA, *Josep Puig i Cadafalch, cofundador i membre il·lustre de l'IEC* (1996)
- [2] Josep M. CAMARASA, *Ramon Turró, un modernista al laboratori* (1997)
- [3] Josep CARRERAS, *August Pi i Sunyer. Semblança biogràfica* (1998)
- [4] Manuel SUBIRÀ, *Pere Domingo. Semblança biogràfica* (1998)
- [5] Albert BALCELLS, *Enric Prat de la Riba i l'Institut d'Estudis Catalans* (1998)
- [6] Oriol CASASSAS, *Miquel A. Fargas i Roca i els nous horitzons* (1999)
- [7] Xavier BARRAL, *Josep Pijoan. Del salvament del patrimoni artístic català a la història general de l'art* (1999)
- [8] M. Àngels Anglada i d'Abadal. *Sessió en memòria* (1999)
- [9] Eulàlia DURAN, *Agustí Duran i Sanpere. Semblança biogràfica* (2000)
- [10] Francesc FONTBONA, *Joaquim Folch i Torres. Semblança biogràfica* (2000)
- [11] Jordi SALES, *Jaume Serra i Hünter. Semblança biogràfica* (2000)
- [12] Carles MIRALLES i Anscari M. MUNDÓ, *Lluís Nicolau d'Olwer. Semblança biogràfica* (2000)
- [13] Josep M. FONT, *Guillem M. de Brocà. Semblança biogràfica* (2000)
- [14] Oriol de BOLÒS, *Pius Font i Quer. Semblança biogràfica* (2000)
- [15] Antoni ROCA, *Esteve Terradas i Illa. Semblança biogràfica* (2000)
- [16] Joan VENY, *Antoni M. Alcover i Sureda. Semblança biogràfica* (2000)
- [17] Pere LLUÍS FONT, *Joaquim Carreras i Artau. Semblança biogràfica* (2000)
- [18] *Enric Casassas i Simó. Sessió en memòria* (2000)
- [19] David SERRAT, *Lluís Solé i Sabarís. Semblança biogràfica* (2000)
- [20] *Ramon Aramon i Serra. Sessió en memòria* (2001)
- [21] Antoni SERRA i RAMONEDA, *Joan Sardà i Dexeus. Semblança biogràfica* (2001)
- [22] Aina MOLL, *Francesc de Borja Moll. Semblança biogràfica* (2001)
- [23] *Josep Roca-Pons. Sessió en memòria* (2001)
- [24] Josep Enric LLEBOT, *Eduard Fontserè i Riba. Semblança biogràfica* (2002)
- [25] Carles MIRALLES, *Lluís Segalà i Estalella. Semblança biogràfica* (2002)
- [26] Albert BALCELLS, *Ramon d'Alòs-Moner i de Dou. Semblança biogràfica* (2003)
- [27] Jaume CABRÉ, *L'ocellot sinistre. Semblança biogràfica d'Àngel Guimerà* (2003)
- [28] Pere LLUÍS FONT, *Eusebi Colomer i Pous. Semblança biogràfica* (2003)
- [29] Ricard GUERRERO, *Josep Alsina i Bofill, amor a la professió, amor a la llengua, amor al país. Semblança biogràfica de Josep Alsina i Bofill* (2003)
- [30] M. Teresa FERRER, *Joaquim Miret i Sans. Semblança biogràfica* (2003)
- [31] Josep M. MAS i SOLENCH, *Ferran Valls i Taberner. Semblança biogràfica* (2004)
- [32] Oriol CASASSAS, *Josep Trueta i Raspall, el símbol. Semblança biogràfica de Josep Trueta i Raspall* (2004)
- [33] Salvador REGUANT, *Josep Ramon Bataller i Calatayud. Semblança biogràfica* (2004)
- [34] *Marià Villangómez. Sessió en memòria* (2004)
- [35] Carles A. GASÒLIBA, *Ramon Trias Fargas. Semblança biogràfica* (2004)
- [36] *Homenatge a Joaquim Ruyra en el centenari de 'Marines i boscatges' (1903-2003)* (2005)

- [37] Manuel CASTELLET, *Josep Teixidor i Batlle. Semblança biogràfica* (2005)
- [38] Carles MIRALLES, «*Un xic exòtic i desorientat*». *Semblança de Joan Maragall l'últim any de la seva vida* (2005)
- [39] Ramon Margalef. *Sessió en memòria* (2005)
- [40] Eva SERRA, *Ferran de Sagarra i de Siscar. Semblança biogràfica* (2005)
- [41] Josep MASSOT, *Jordi Rubió i Balaguer. Semblança biogràfica* (2005)
- [42] Joan VILÀ-VALENTÍ, *Pau Vila i Dinarès. Semblança biogràfica* (2006)
- [43] Joan SOLÀ, *Pompeu Fabra i Poch. Semblança biogràfica* (2006)
- [44] Albert BALCELLS, *Francesc Martorell i Trabal. Semblança biogràfica* (2006)
- [45] Jacint CORBELLA, *Antoni Esteve i Subirana. Semblança biogràfica* (2006)
- [46] Oriol CASASSAS, *Leandre Cervera i Astor. Semblança biogràfica* (2007)
- [47] Josep VALLVERDÚ, *Josep Carner i Puig-Oriol. Semblança biogràfica* (2008)
- 48 Albert BALCELLS, *Antoni Rubió i Lluch, historiador i primer president de l'Institut d'Estudis Catalans* (2008)
- 49 Oriol de Bolòs i Capdevila. *Sessió en memòria* (2009)
- 50 Joaquim MOLAS, *Miquel dels Sants Oliver i Tolrà. Semblança biogràfica* (2009)
- 51 Josep M. CAMARASA, Josep M. Bofill i Pichot. *Semblança biogràfica* (2009)
- 52 Jordi Sarsanedas. *Sessió en memòria* (2010)
- 53 Rafael Caria. *Sessió en memòria* (2010)
- 54 Joan Bastardas. *Sessió en memòria* (2011)
- 55 Josep M. de Casacuberta i Roger. *Sessió en memòria* (2012)
- 56 Josep MASSOT, *Frederic Clascar i Sanou. Semblança biogràfica* (2012)
- 57 Albert BALCELLS, *Pere Coromines. Semblança biogràfica* (2013)
- 58 Antoni Prevosti i Pelegrín. *Sessió en memòria* (2013)
- 59 Eulàlia DURAN, *Joan Fuster. Semblança biogràfica* (2013)
- 60 Eva SERRA, *Josep de C. Serra i Ràfols. Semblança biogràfica* (2013)
- 61 Oriol Casassas i Simó. *Sessió en memòria* (2014)
- 62 Enric Lluch i Martín. *Semblança biogràfica* (2014)
- 63 Ramon Jardí i Borràs. *Semblança biogràfica* (2015)
- 64 Modest Prats i Domingo. *Sessió en memòria* (2016)
- 65 Antoni M. Badia i Margarit. *Sessió en memòria* (2016)
- 66 Francesc Vallverdú Canes. *Sessió en memòria* (2016)
- 67 Carles Miralles i Solà. *Sessió en memòria* (2017)
- 68 Jordi Carbonell i de Ballester. *Sessió en memòria* (2019)
- 69 Dolors BRAMON, *Joan Vernet i Ginés. Semblança biogràfica* (2019)
- 70 Pere Verdaguer. *Sessió en memòria* (2019)
- 71 Pere SANTANACH, *Josep Maria Fontboté i Mussolas. Semblança biogràfica* (2019)
- 72 August BOVER, *Josep Roca-Pons. Semblança biogràfica* (2019)
- 73 Josep GONZÁLEZ-AGÀPITO, *Alexandre Galí i Coll. Semblança biogràfica* (2019)
- 74 Miquel VILARDELL, *Josep Egozcue i Cuixart. Semblança biogràfica* (2019)
- 75 Joan Antoni SOLANS, *Manuel Ribas i Piera. Semblança biogràfica* (2020)
- 76 Jordi CASASSAS, *Lluís Casassas i Simó. Semblança biogràfica* (2020)
- 77 Jaume TERRADAS, *Creu Casas i Sicart. Semblança biogràfica* (2020)

